Cyfoeth Naturiol Cymru
Natural Resources Wales

Adroddiad am ddigwyddiad llygredd: Dŵr Cymru a Hafren Dyfrdwy 2024

Cynnwys

Cyflwyniad 2
Data sy'n ymwneud â digwyddiadau llygredd....2
Yr hyn a gwmpesir yn yr adroddiad hwn 3
Data Dŵr Cymru 4
Cyfanswm y digwyddiadau llygredd 4
Digwyddiadau llygredd go iawn 4
Digwyddiadau llygredd wedi'u normaleiddio 5
Dadansoddiad o asedau....6
Dadansoddiad o asedau dŵr gwastraff....7
Dadansoddiad o asedau cyflenwad dŵr....9
Digwyddiadau difrifol 10
Digwyddiadau hunanadroddedig....10
Data Hafren Dyfrdwy....11
Cyfanswm y digwyddiadau llygredd 11
Digwyddiadau llygredd go iawn 11
Digwyddiadau llygredd wedi'u normaleiddio 12
Dadansoddiad o asedau....13
Dadansoddiad o asedau dŵr gwastraff....14
Dadansoddiad o asedau cyflenwad dŵr....15
Digwyddiadau difrifol 15
Digwyddiadau hunanadroddedig....15
Ein hymateb....16
Gorfodi 16
Dŵr Cymru....16
Hafren Dyfrdwy....17
Ein camau rheoleiddio ynghylch digwyddiadau llygredd 17

Cyflwyniad

Ni yw Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC), y rheoleiddiwr amgylcheddol ar gyfer cwmnïau dŵr yng Nghymru. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno data ynghylch digwyddiadau llygredd ar gyfer Dŵr Cymru a Hafren Dyfrdwy.

Mae Dŵr Cymru yn gweithredu yng Nghymru a Lloegr. Mae'r data yn yr adroddiad hwn yn cwmpasu'r cwmni cyfan oni nodir yn wahanol. Ar gyfer Hafren Dyfrdwy, a sefydlwyd ym mis Gorffennaf 2018, rydym yn cynnwys data hanesyddol perthnasol gan Severn Trent Water a Dŵr Dyffryn Dyfrdwy.

Dyma ein hadroddiad cyntaf sy'n ymdrin â digwyddiadau llygredd yn benodol. Mae'n canolbwyntio'n benodol ar ddata sy'n ymwneud â llygredd ac nid yw'n disodli ein hadroddiadau perfformiad amgylcheddol blynyddol, a fydd yn cael eu cyhoeddi yn hydref 2025.

Gweld adroddiadau perfformiad amgylcheddol blynyddol Dŵr Cymru

Gweld adroddiadau perfformiad amgylcheddol blynyddol Hafren Dyfrdwy

Data sy'n ymwneud â digwyddiadau llygredd

Fel rheoleiddwyr, rydym yn ymateb i ddigwyddiadau llygredd, gan gynnwys y rhai o asedau cwmnïau dŵr. Rydym yn cofnodi ac yn asesu'r digwyddiadau hyn i olrhain tueddiadau a hybu perfformiad gwell, gyda'r nod o leihau llygredd a rhoi terfyn ar ddigwyddiadau difrifol. Mae pob digwyddiad wedi'i ddosbarthu gan ddefnyddio pedwar categori effaith amgylcheddol:

- **Categori 1 (Sylweddol):** Effaith neu ddifrod niweidiol sylweddol, difrifol, parhaus neu helaeth i'r amgylchedd, pobl neu eiddo, neu i asedau, gweithrediad neu enw da CNC;
- **Categori 2 (Arwyddocaol):** Effaith neu ddifrod niweidiol arwyddocaol i'r amgylchedd, pobl neu eiddo, neu i asedau, gweithrediad neu enw da CNC;
- **Categori 3 (Bach):** Effaith neu ddifrod niweidiol bach neu finimalaidd i'r amgylchedd, pobl neu eiddo, neu i asedau, gweithrediad neu enw da CNC;
- **Categori 4 (Dim effaith):** Digwyddiad nad oedd ganddo unrhyw effaith amgylcheddol na sefydliadol.

Mae digwyddiadau Categori 4 wedi'u heithrio o'r data a ddefnyddiwyd yn yr adroddiad hwn.

Yr hyn a gwmpesir yn yr adroddiad hwn

Mae’r adroddiad hwn yn defnyddio data o 1 Ionawr 2015 i 31 Rhagfyr 2024 ac yn canolbwyntio ar dri maes allweddol:

1. **Cyfanswm y digwyddiadau llygredd**

   Trosolwg o bob digwyddiad llygredd a achosir gan asedau carthffosiaeth a chyflenwad dŵr cwmnïau dŵr, gan gynnwys gweithfeydd trin dŵr gwastraff, gweithfeydd trin dŵr, gorlifoedd carthffosiaeth gyfun, gorsafoedd pwmpio a phibellau sy’n cludo dŵr dan bwysau i dir uwch.

2. **Digwyddiadau llygredd difrifol**

   Yn canolbwyntio ar ddigwyddiadau Categori 1 a 2 a achosodd effeithiau neu ddifrod sylweddol neu arwyddocaol i’r amgylchedd, pobl neu eiddo.

3. **Hunanadrodd am ddigwyddiadau**

   Asesiad o ganran y digwyddiadau a adroddwyd gan y cwmnïau dŵr eu hunain. Rydym yn disgwyl i gwmnïau dŵr hunanadrodd cymaint o ddigwyddiadau llygredd â phosibl. Mae cyfraddau hunanadrodd uchel yn dangos eu bod yn deall eu rhwydweithiau, yn eu monitro’n effeithiol, ac yn gallu ymateb yn gyflym i leihau niwed amgylcheddol.

Data Dŵr Cymru

Cyfanswm y digwyddiadau llygredd

Digwyddiadau llygredd go iawn

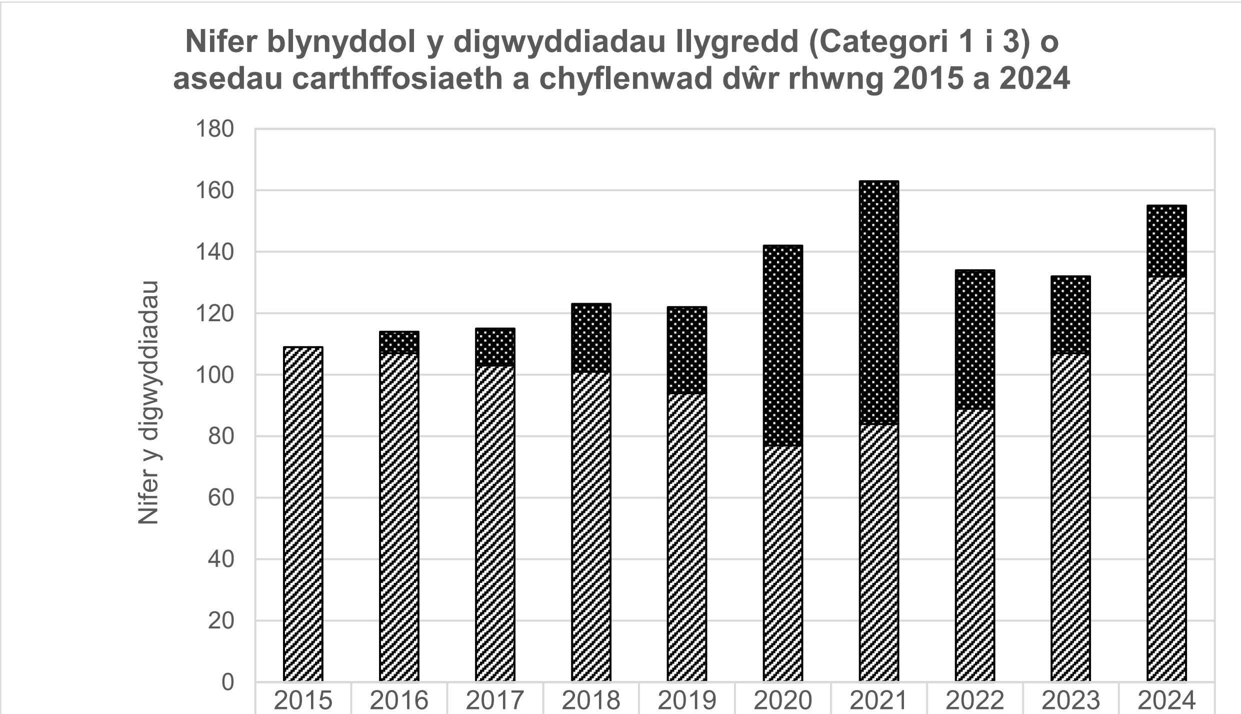

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Cyflenwad dŵr	0	7	12	22	28	65	79	45	25	23
Carthffosiaeth	109	107	103	101	94	77	84	89	107	132
Cyfanswn	109	114	115	123	122	142	163	134	132	155

Dros y degawd diwethaf, mae nifer y digwyddiadau llygredd a achosir gan Dŵr Cymru yng Nghymru a Lloegr wedi cynyddu’n gyffredinol. Yn 2024, profodd y cwmni’r nifer uchaf o ddigwyddiadau llygredd carthion ers 2015, yn ogystal â’r ail gyfanswm uchaf o ddigwyddiadau llygredd yn ystod y cyfnod hwn.

Digwyddiadau llygredd wedi'u normaleiddio

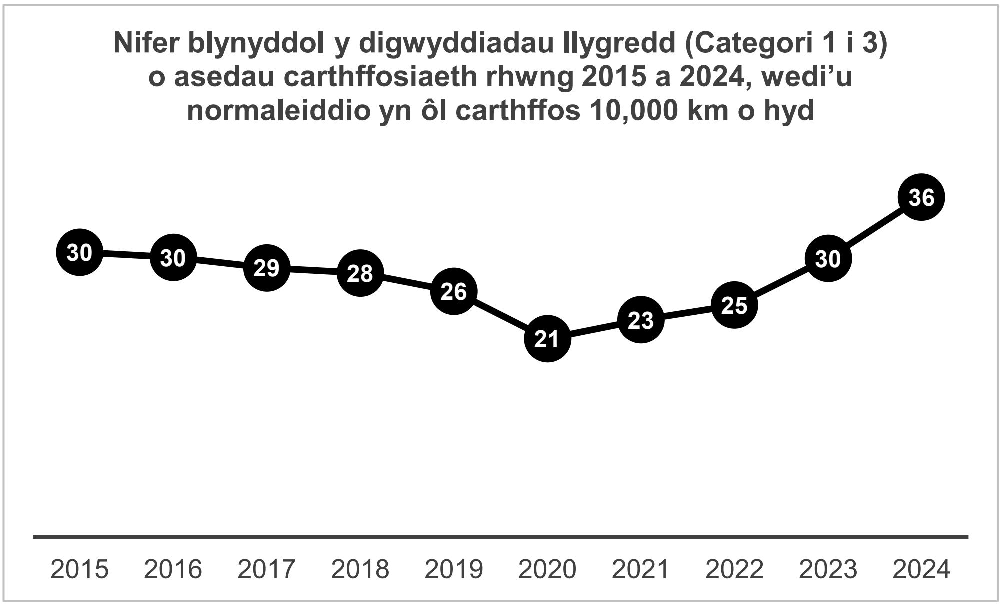

Mae'r graff hwn yn dangos digwyddiadau llygredd a achosir gan asedau carthffosiaeth Dŵr Cymru yn unig. Mae nifer y digwyddiadau wedi'i normaleiddio yn ôl cyfanswm hyd carthffosydd Dŵr Cymru, a oedd yn 36,259 km yn 2017/18 ar draws Cymru a Lloegr. Mae normaleiddio'r data yn caniatáu cymhariaeth deg â chwmnïau dŵr eraill sy'n gweithredu dros ardaloedd o wahanol feintiau.

Rhwng 2015 a 2020, gostyngodd digwyddiadau llygredd fesul uned o hyd carthffos, ond maent wedi codi bob blwyddyn dros y pedair blynedd diwethaf, gan gyrraedd uchafbwynt deng mlynedd o 36 digwyddiad fesul 10,000 km o garthffos yn 2024.

Dadansoddiad o asedau

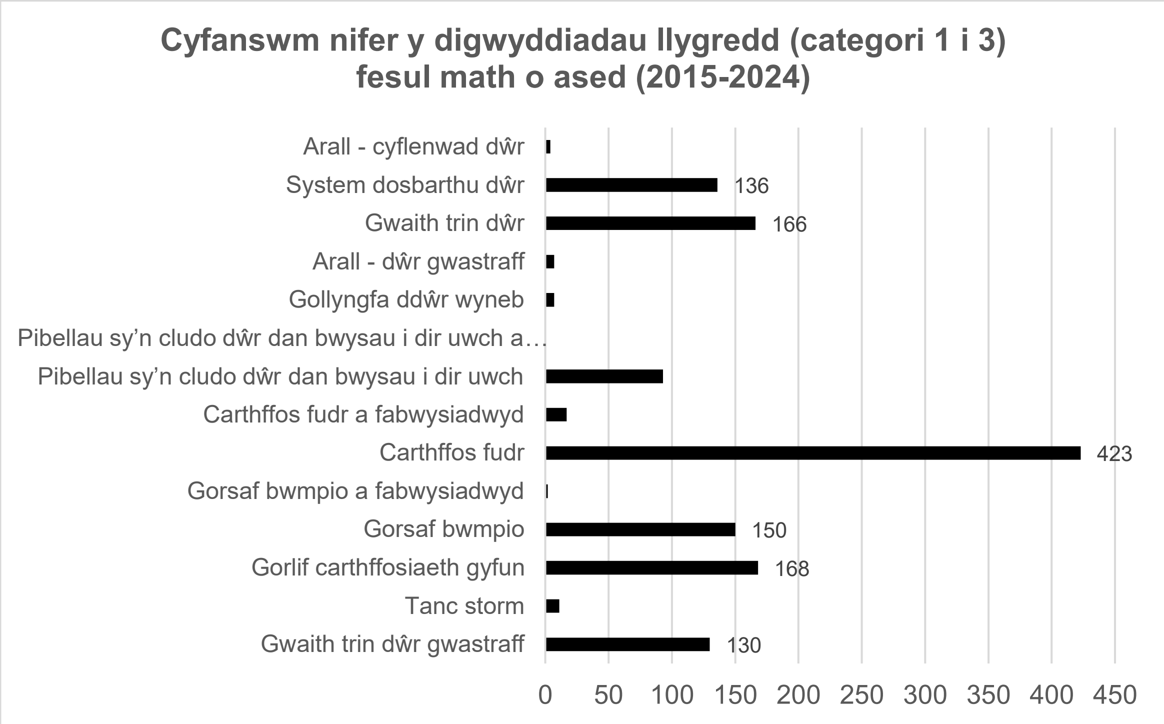

Mae dadansoddiad o asedau Dŵr Cymru uchod yn dangos mai carthffosydd budr, gorlifoedd carthffosiaeth gyfun, gweithfeydd trin dŵr, gorsafoedd pwmpio a'r system dosbarthu dŵr yw'r pum prif ffynhonnell o ddigwyddiadau llygredd dros y degawd diwethaf.

Mae'r graffiau asedau isod yn dangos, er bod digwyddiadau o garthffosydd budr a gweithfeydd trin dŵr wedi gostwng yn gyffredinol, bod llygredd o gorlifoedd carthffosiaeth gyfun, gorsafoedd pwmpio a'r system dosbarthu dŵr yn cynyddu.

Dadansoddiad o asedau dŵr gwastraff

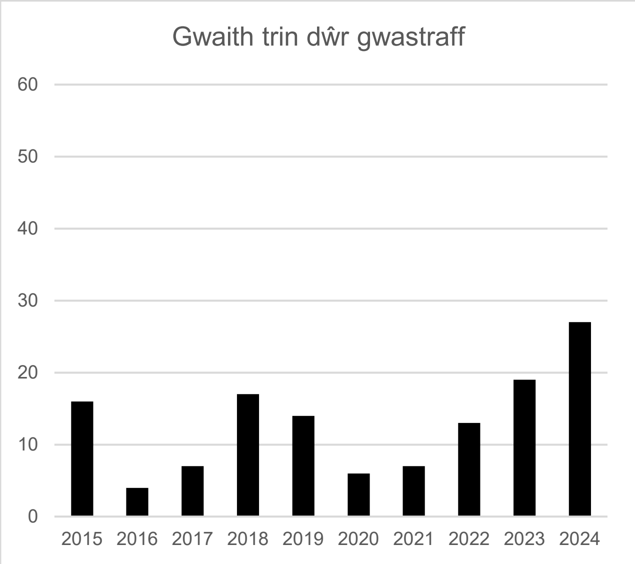

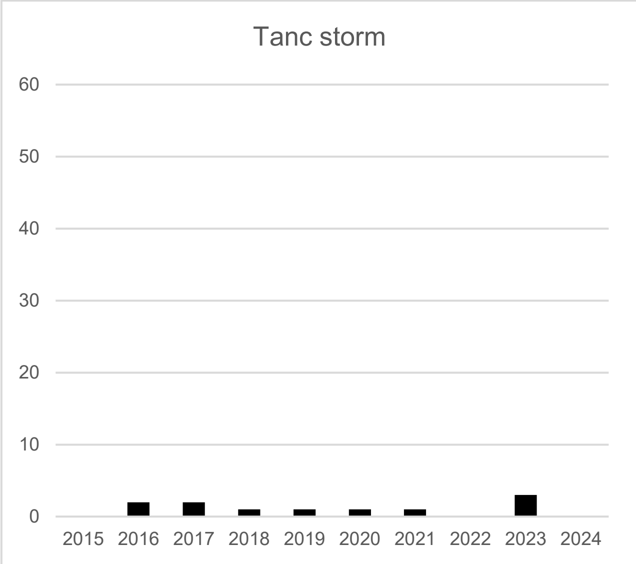

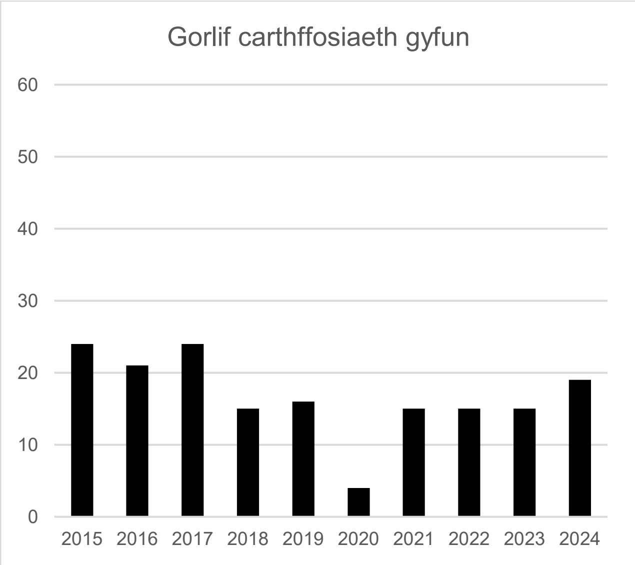

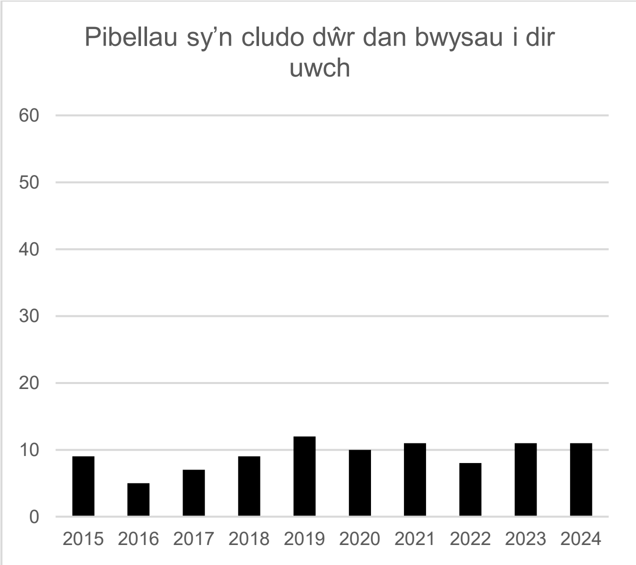

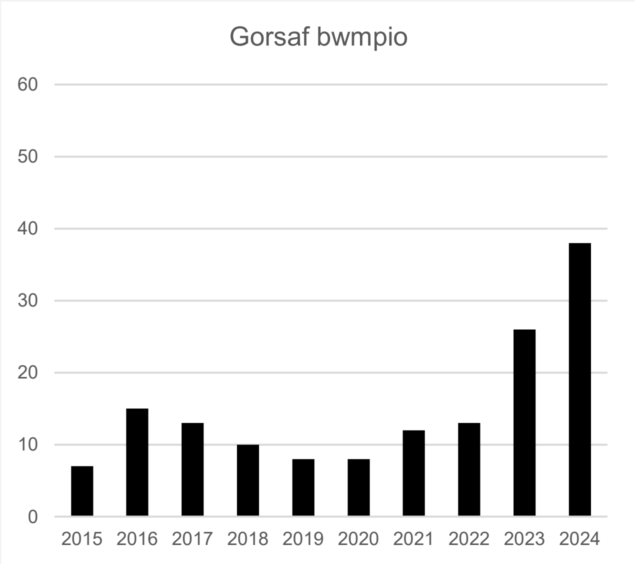
Gorsaf bwmpio
60
50
40
30
20
10
0
2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024

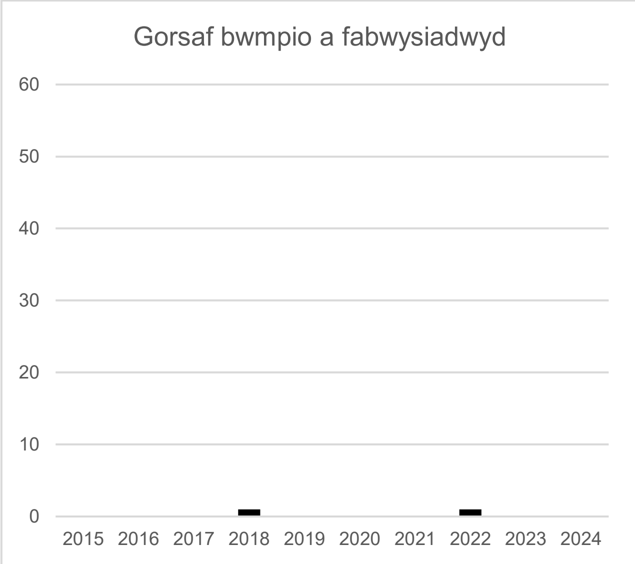
Gorsaf bwmpio a fabwysiadwyd
60
50
40
30
20
10
0
2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024

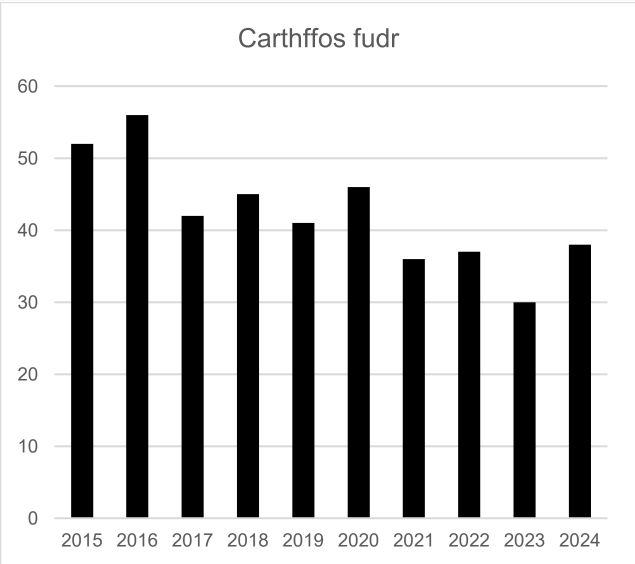
Carthffos fudr
60
50
40
30
20
10
0
2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024

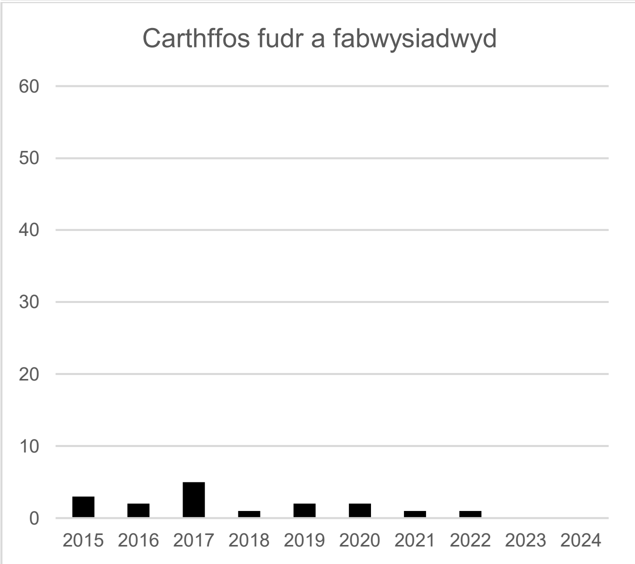
Carthffos fudr a fabwysiadwyd
60
50
40
30
20
10
0
2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024

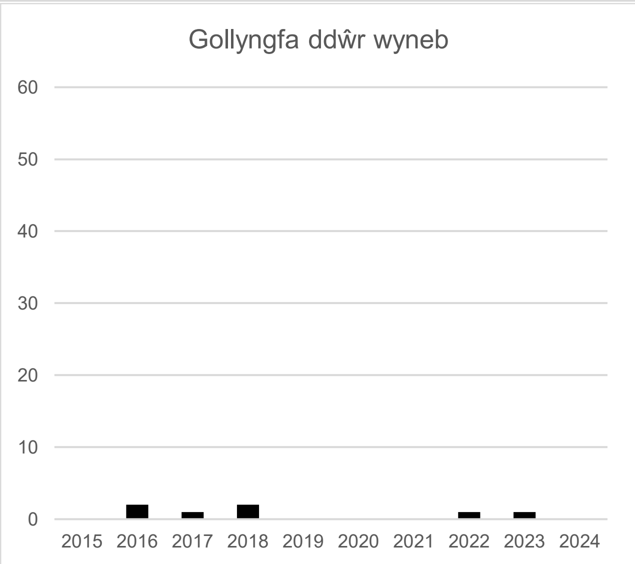
Gollyngfa ddŵr wyneb
60
50
40
30
20
10
0
2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024

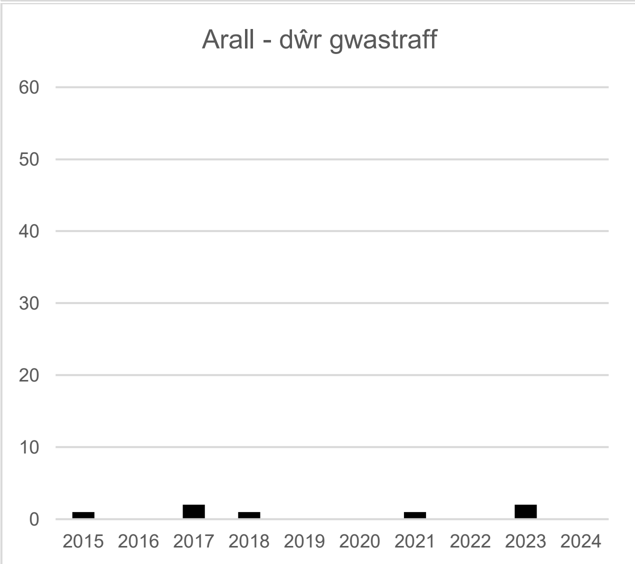
Arall - dŵr gwastraff
60
50
40
30
20
10
0
2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024

Dadansoddiad o asedau cyflenwad dŵr

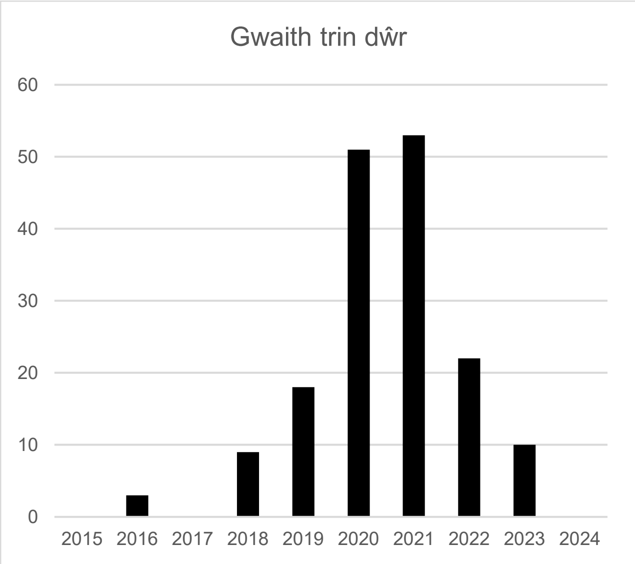

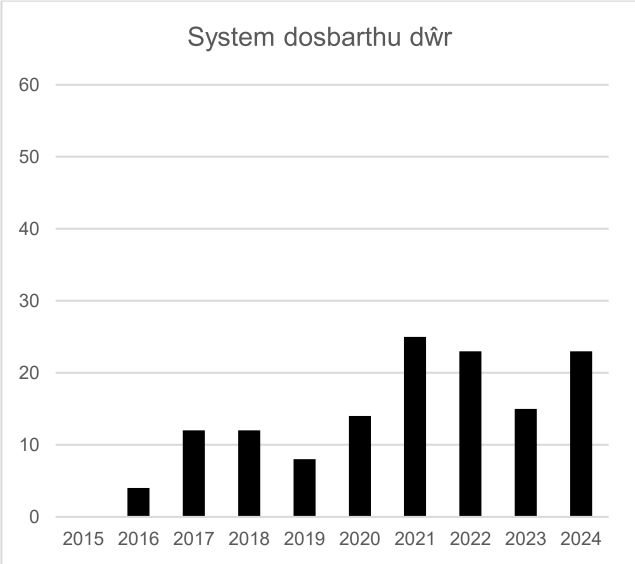

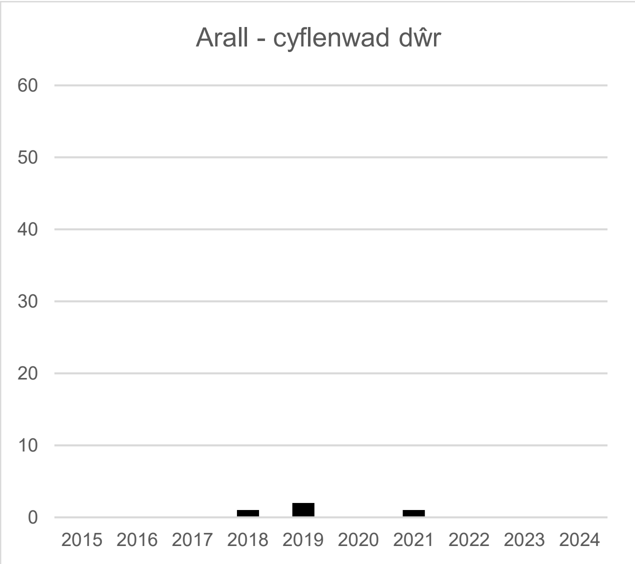

Digwyddiadau difrifol

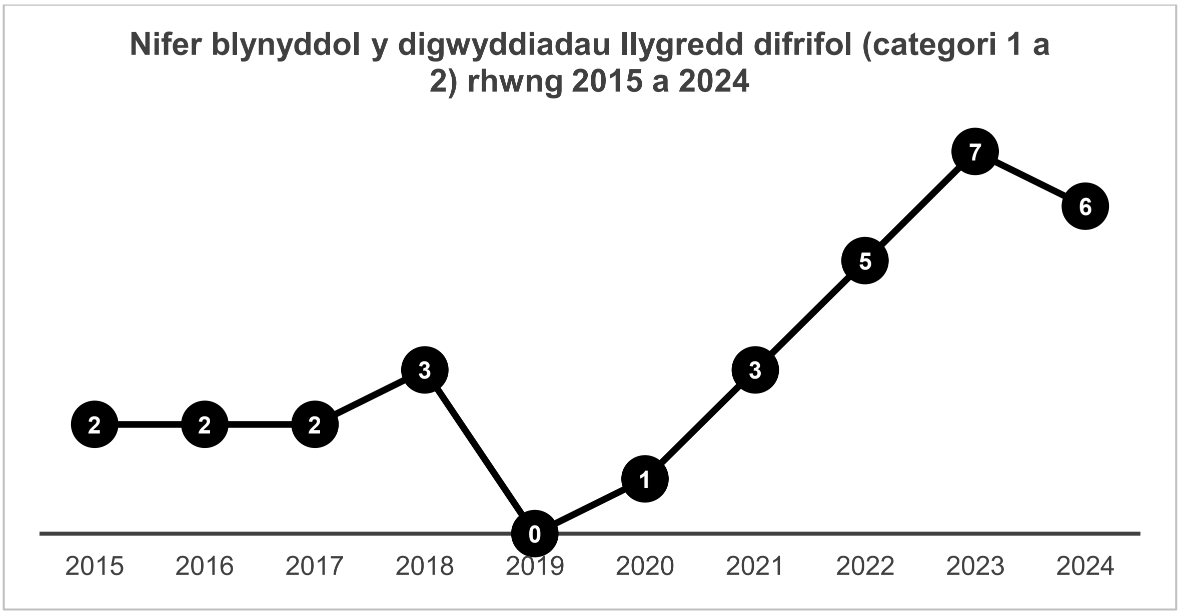

Er gwaethaf gostyngiad yn nifer y digwyddiadau difrifol, o un yn 2024, dros y pum mlynedd diwethaf, mae tueddiadau'n dangos cynnydd yn nifer y digwyddiadau difrifol mewn perthynas â Dŵr Cymru.

Digwyddiadau hunanadroddedig

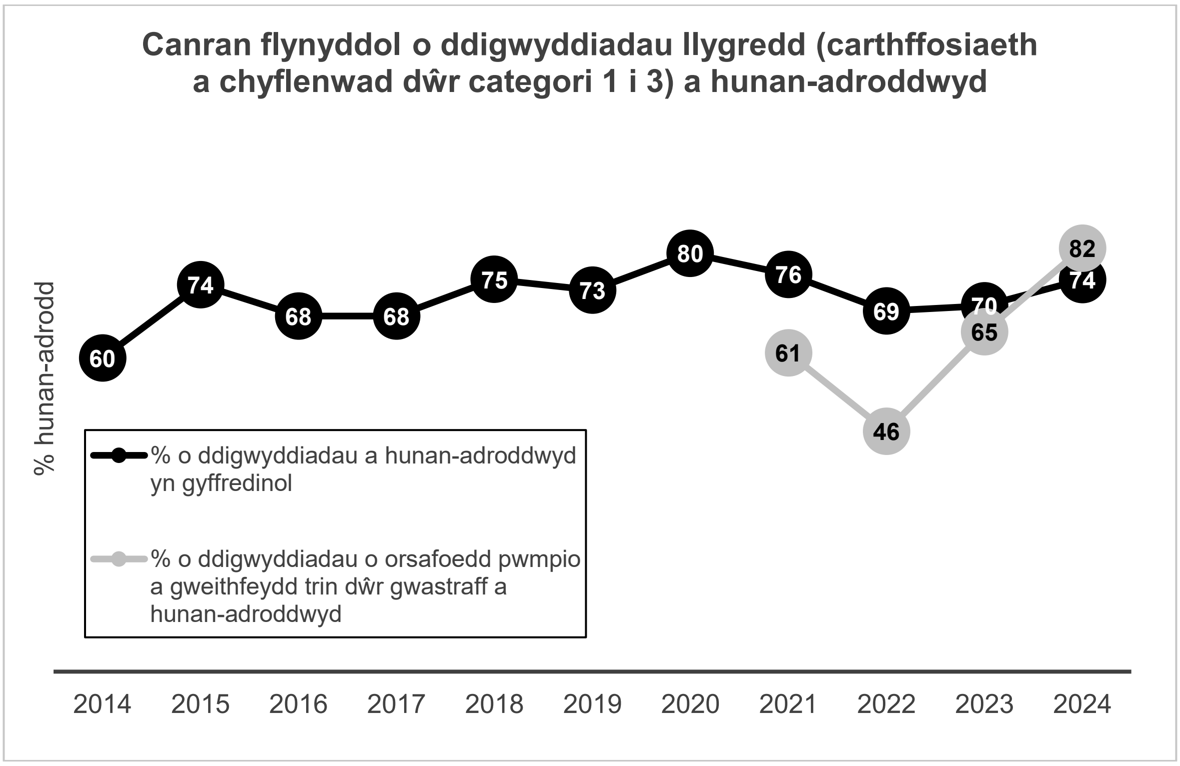

Dros y deng mlynedd diwethaf, mae hunanadrodd digwyddiadau wedi amrywio, gan gyrraedd uchafbwynt o 80% yn 2020 cyn gostwng wedi hynny. Fodd bynnag, mae hunanadrodd ar gyfer gorsafoedd pwmpio a gweithfeydd trin dŵr gwastraff wedi dangos gwelliant cyson yn ystod y blynyddoedd diwethaf.

Data Hafren Dyfrdwy

Cyfanswm y digwyddiadau llygredd

Digwyddiadau llygredd go iawn

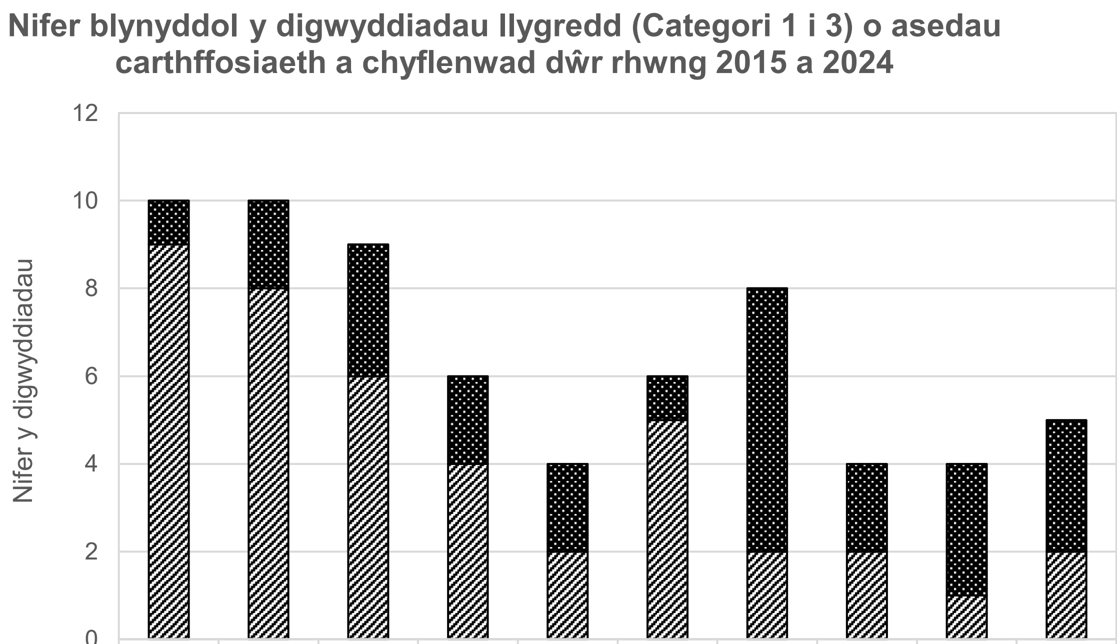

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Cyflenwad dŵr	1	2	3	2	2	1	6	2	3	3
Carthffosiaeth	9	8	6	4	2	5	2	2	1	2
Cyfanswn	10	10	9	6	4	6	8	4	4	5

Dros y degawd diwethaf, mae digwyddiadau llygredd o asedau carthffosiaeth a dŵr Hafren Dyfrdwy wedi gostwng yn gyffredinol, gyda chynnydd byr yn ystod 2020 a 2021, cyn i nifer y digwyddiadau parhau i ostwng eto yn y tair blynedd diwethaf.

Digwyddiadau llygredd wedi'u normaleiddio

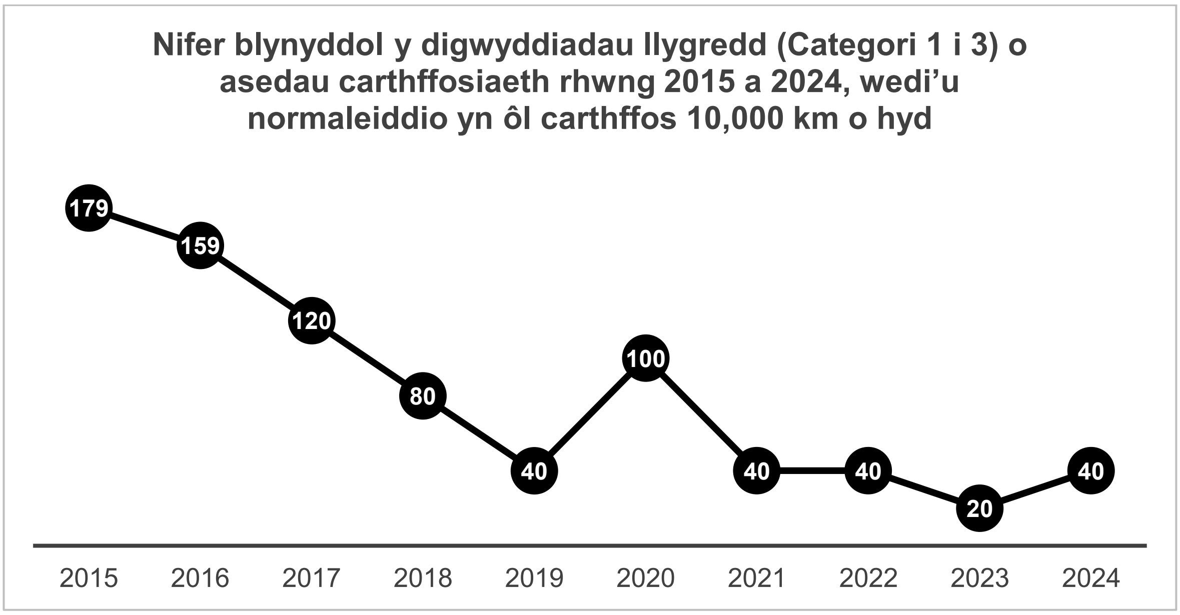

Mae'r graff hwn yn dangos digwyddiadau llygredd a achoswyd gan asedau carthffosiaeth Hafren Dyfrdwy yn unig. Mae nifer y digwyddiadau wedi'i normaleiddio yn ôl cyfanswm hyd carthffosydd Hafren Dyfrdwy, a oedd yn 502 km yn 2017/18. Mae normaleiddio'r data yn caniatáu cymhariaeth deg â chwmnïau dŵr eraill sy'n gweithredu dros ardaloedd o wahanol feintiau.

Gostyngodd digwyddiadau llygredd fesul uned o hyd carthffos rhwng 2015 a 2019, cododd yn sydyn yn 2020, ac yna gostyngodd eto. Fodd bynnag, yn 2024, dyblodd nifer y digwyddiadau o'i gymharu â 2023, er eu bod yn parhau i fod islaw'r lefelau cyn 2019.

Dadansoddiad o asedau

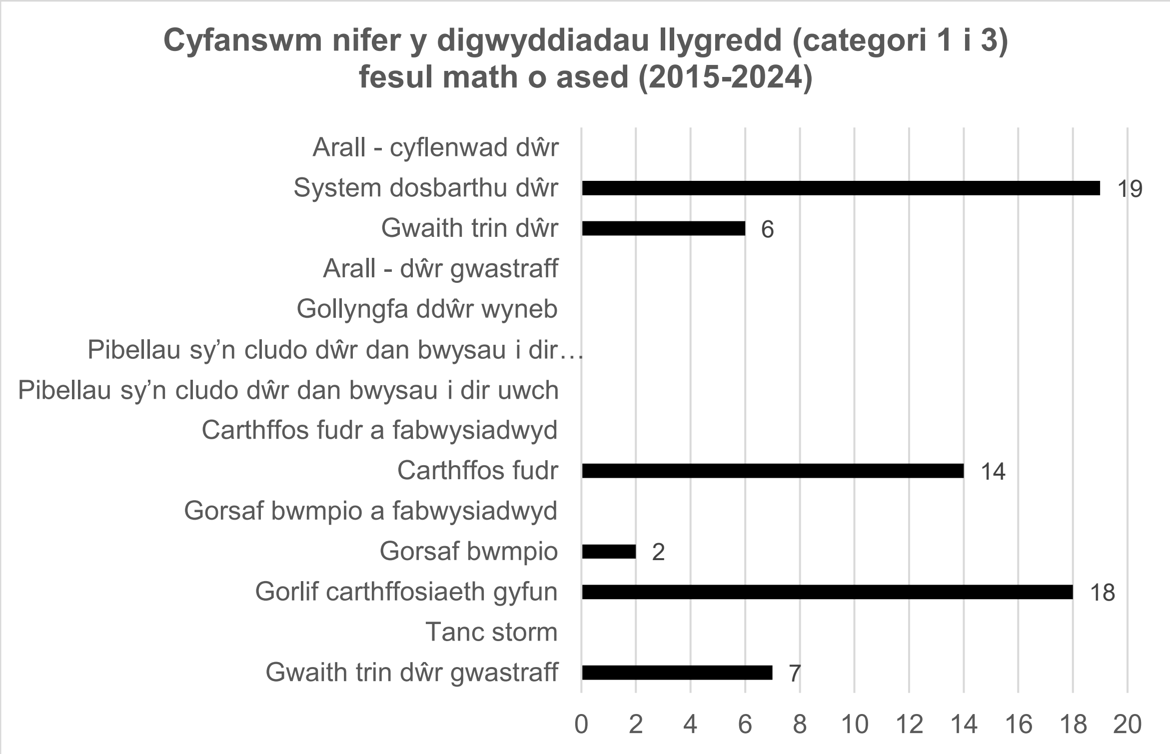

Mae'r dadansoddiad o asedau Hafren Dyfrdwy uchod yn dangos bod digwyddiadau llygredd yn deillio o amrywiol asedau. Y prif achosion dros y deng mlynedd diwethaf yw'r system dosbarthu dŵr, gorlifoedd carthffosiaeth gyfun, carthffosydd budr, gweithfeydd trin gwastraff dŵr, gweithfeydd trin dŵr a gorsafoedd pwmpio.

Mae'r graffiau asedau isod yn dangos bod digwyddiadau sy'n ymwneud â gorlifoedd carthffosiaeth gyfun a charthffosydd budr wedi gostwng yn gyffredinol, ac nid yw gorsafoedd pwmpio wedi achosi unrhyw ddigwyddiadau mewn chwe blynedd. Y system dosbarthu dŵr yw'r prif achos o hyd, gan gyrraedd uchafbwynt yn 2021, tra bod pob digwyddiad sy'n ymwneud â gweithfeydd trin dŵr gwastraff wedi digwydd yn y pum mlynedd diwethaf.

Dadansoddiad o asedau dŵr gwastraff

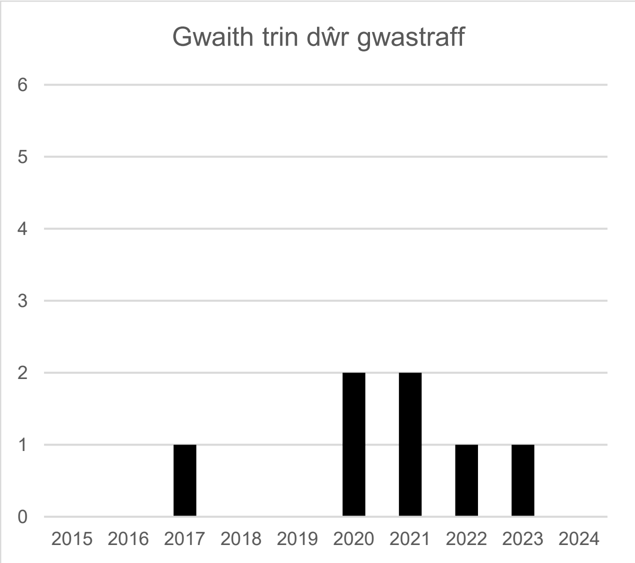

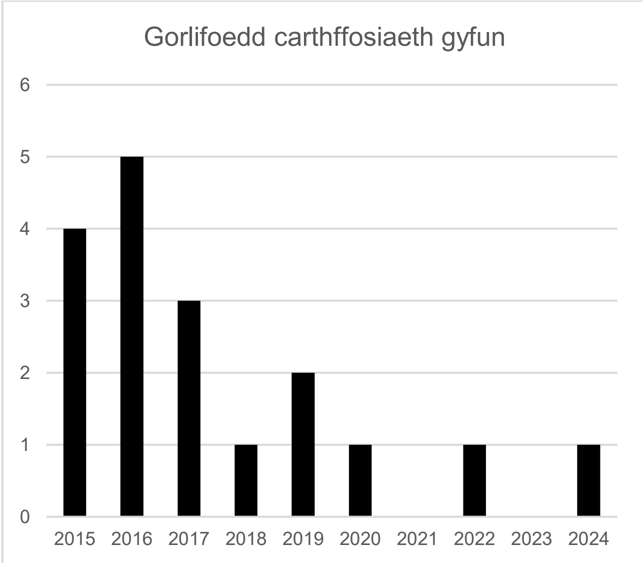

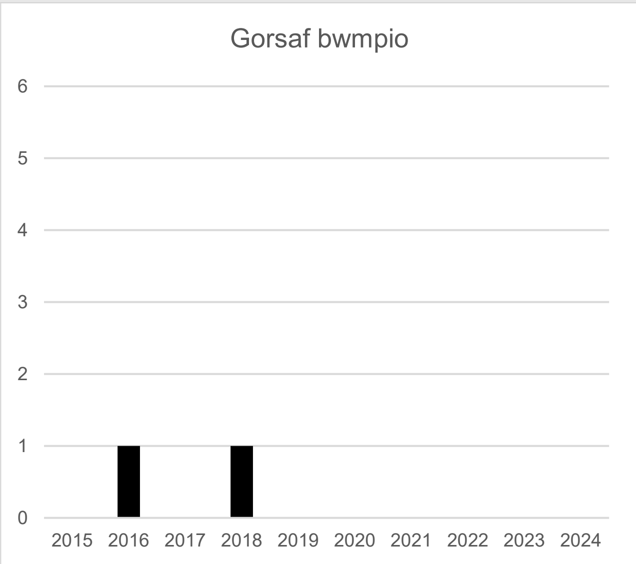

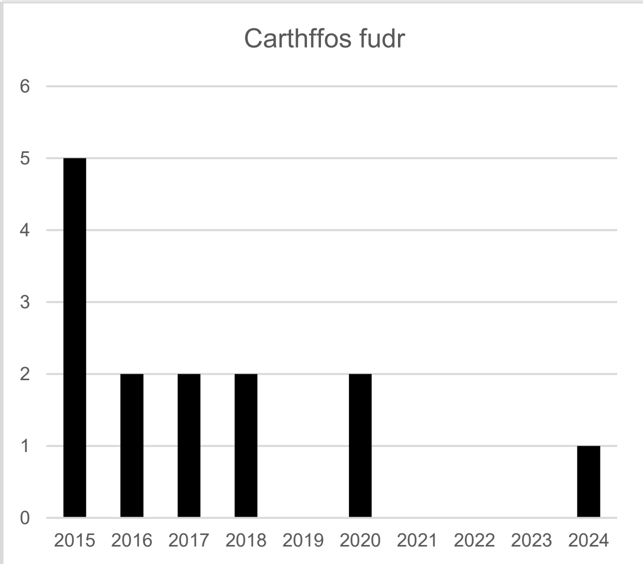

Dadansoddiad o asedau cyflenwad dŵr

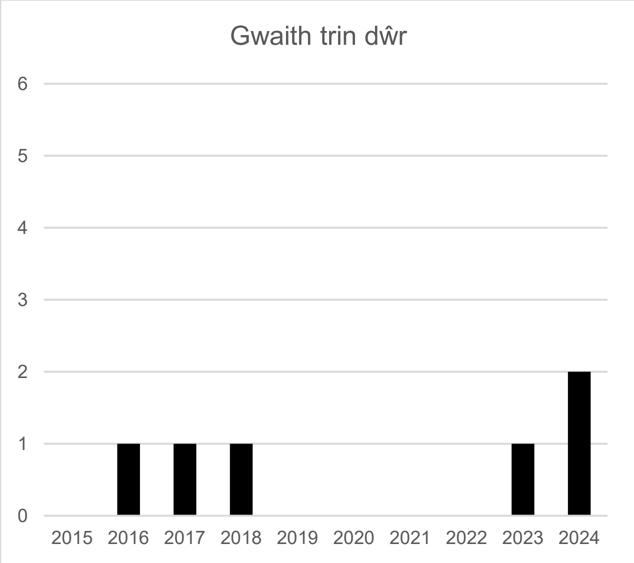

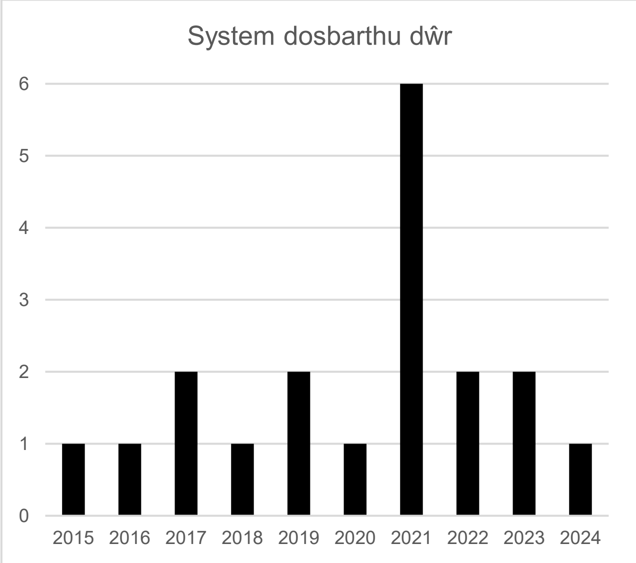

Digwyddiadau difrifol

Ers sefydlu Hafren Dyfrdwy yn 2018, nid oes unrhyw ddigwyddiadau difrifol wedi'u cofnodi.

Digwyddiadau hunanadroddedig

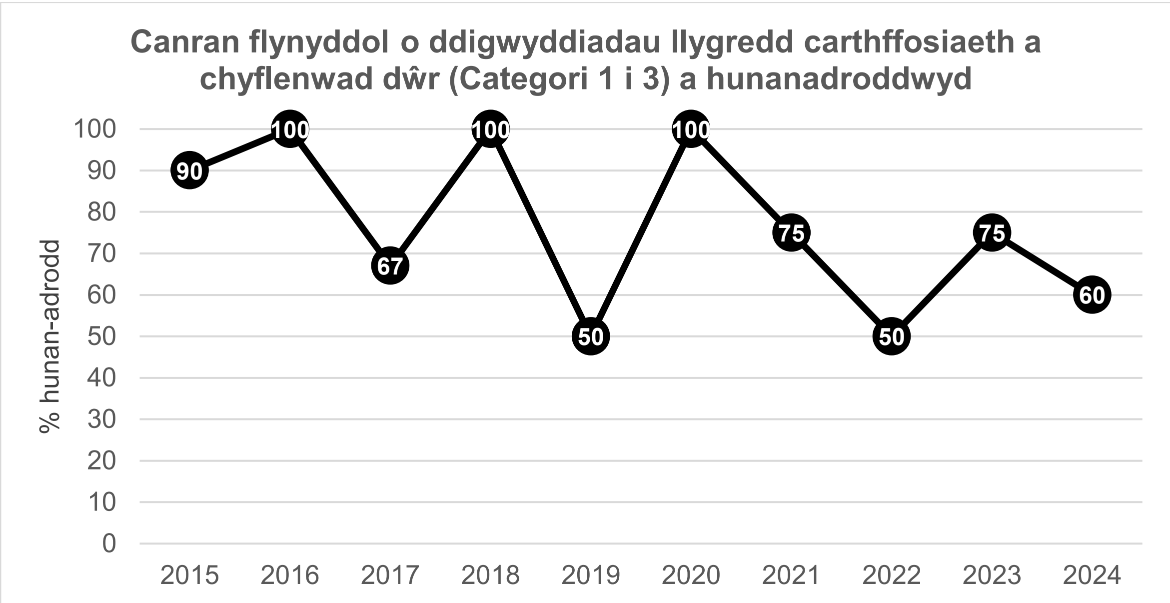

Mae hunanadrodd Hafren Dyfrdwy wedi amrywio, gyda dirywiad cyffredinol yn y deng mlynedd diwethaf. Fodd bynnag, ers 2015, mae Hafren Dyfrdwy wedi adrodd am bob digwyddiad mewn gorsafoedd pwmpio a gweithfeydd trin dŵr gwastraff ac eithrio un digwyddiad yn 2021.

Ein hymateb

Rydym yn dwyn cwmnïau dŵr i gyfrif pan fyddant yn methu â chyrraedd ein safonau. Mae'r adrannau canlynol yn nodi'r camau rheoleiddio rydym yn eu cymryd i fynd i'r afael â thanberfformiad a gyrru gwelliannau.

Gorfodi

Mae ein [polisi gorfodi a sancsiynau](#) yn sicrhau bod troseddau amgylcheddol yn cael eu trin yn deg, yn gadarn ac yn gymesur er mwyn atal niwed pellach. Rydym yn defnyddio amrywiaeth o offer a amlinellir yn ein [hopsiynau ymateb i droseddau](#), o gyngor ac arweiniad a rhybuddion i sancsiynau sifil ac erlyniadau, a ddefnyddir yn seiliedig ar ddifrifoldeb y drosedd, parodrwydd y troseddwr i gydymffurfio a budd y cyhoedd.

Nod ein hymyriadau gorfodi yw atal troseddau, adfer yn sgil niwed, atal achosion o dorri amodau yn y dyfodol, a chefnogi cydymffurfedd.

Gellir mynd i'r afael â throseddau bach neu anfwriadol drwy addysg neu gamau gwirfoddol. Yn gyffredinol, ystyrir erlyniad fel dewis olaf, a dim ond mewn achosion pan fo dulliau gorfodi eraill wedi bod yn aneffeithiol neu pan fo'r drosedd yn arbennig o ddifrifol y caiff ei ddilyn.

Mae ymchwiliadau cymhleth yn cymryd amser, gyda chanlyniadau'n cael eu hadrodd amdanynt mewn blynyddoedd diweddarach.

Dŵr Cymru

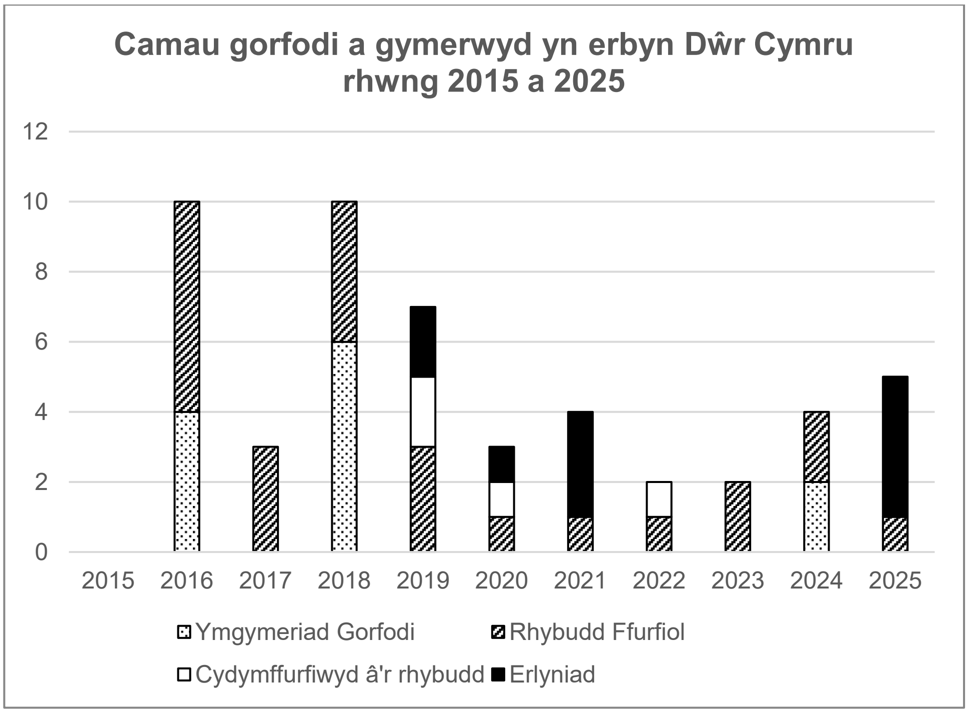

Mae'r graff uchod yn dangos y camau gorfodi rydym wedi'u cymryd yng Nghymru, sy'n fwy difrifol na rhybuddion, yn erbyn Dŵr Cymru ers 2015. Mae hyn mewn ymateb i ddigwyddiadau llygredd a diffyg cydymffurfio â thrwyddedau amgylcheddol. Yn ystod y cyfnod hwn, rydym wedi cyhoeddi pedwar hysbysiad, 24 rhybuddiad ffurfiol a deg erlyniad. Mae Dŵr Cymru wedi cael gorchymyn i dalu dirwyon erlyniad o £1,930,427. Rydym hefyd wedi cytuno i ymgymeriadau gorfodi, sydd wedi arwain at gyfraniad o £174,500 gan Dŵr Cymru i elusennau a phrosiectau amgylcheddol lleol ers 2015.

Am fanylion ynghylch erlyniadau Dŵr Cymru a ddaeth i ben yn ddiweddar, cyfeiriwch at y tudalennau gwe canlynol:

Cyfoeth Naturiol Cymru / Dedfrydu Dŵr Cymru am lygru amgylchedd gwarchodedig Gwastadeddau Gwent

Cyfoeth Naturiol Cymru / Dŵr Cymru Welsh Water yn cael dirwy £1.35m am dros 800 toriad i drwyddedau gollwng carthion yn dilyn achos pwysig

Hafren Dyfrdwy

Ers sefydlu Hafren Dyfrdwy, nid ydym wedi gorfod cymryd unrhyw gamau gorfodi sy'n fwy difrifol na rhybudd yn eu herbyn yn dilyn digwyddiadau llygredd neu ddiffyg cydymffurfio â thrwyddedau amgylcheddol.

Ein camau rheoleiddio ynghylch digwyddiadau llygredd

Ein rôl ni yw rheoleiddio'r cwmnïau dŵr i wneud yn siŵr eu bod nhw'n cydymffurfio â'r gyfraith ac yn amddiffyn yr amgylchedd. Eu cyfrifoldeb nhw yw bodloni'r amodau a osodwn yn eu trwyddedau gollwng dŵr a chyflawni eu rhwymedigaethau statudol.

Fel y rheoleiddiwr, byddwn yn chwarae ein rhan i wella perfformiad cwmnïau dŵr trwy weithio yn y meysydd canlynol:

- Bydd gofyniad cyfreithiol newydd o dan y Ddeddf Mesurau Arbennig Dŵr, cynlluniau ar gyfer lleihau digwyddiadau llygredd, yn ei gwneud yn ofynnol i gwmnïau dŵr nodi sut y byddant yn lleihau llygredd o bob ased, gan gynnwys gorlifoedd storm. Rydym yn datblygu canllawiau ar gyfer cwmnïau dŵr a byddwn yn eu cyhoeddi erbyn diwedd 2025. Rhaid i gwmnïau dŵr gael cynlluniau ar gyfer lleihau digwyddiadau llygredd ar waith erbyn mis Ebrill 2026. Bydd y cynlluniau hyn yn gosod targedau iddynt i gyflawni gwelliannau blynyddol.
- Rydym wrthi'n ceisio gwneud cynlluniau rheoli draenio a dŵr gwastraff yn statudol yng Nghymru. Byddant yn rhan allweddol o benderfyniadau cynllunio a buddsoddi hirdymor. Byddwn yn sicrhau bod cynlluniau rheoli draenio a dŵr gwastraff cwmnïau dŵr yn uchelgeisiol, yn seiliedig ar dystiolaeth, ac yn cyd-fynd â nodau amgylcheddol a hinsawdd ehangach. Byddant yn galluogi cwmnïau dŵr i gynllunio'n effeithiol ar gyfer y 25 mlynedd nesaf, gan fynd i'r afael â heriau fel twf y boblogaeth, capasiti draenio, newid hinsawdd a chydnerthedd asedau.

- Rydym yn canolbwyntio ar sicrhau bod cwmnïau dŵr yn cyflawni eu hymrwymiadau buddsoddi o fewn Cynllun Rheoli Asedau 8 (2025–2030), wedi'u harwain gan y blaenoriaethau a osodwyd drwy Adolygiad Pris Dŵr 24, sef y broses adolygu prisiau a arweinir gan Ofwat sy'n gosod targedau sy'n ymwneud â pherfformiad a chyllid ar gyfer cwmnïau dŵr. Mae'r blaenoriaethau hyn yn cynnwys lleihau llygredd, diogelu ansawdd dŵr, cynyddu gwydnwch i newid hinsawdd, a gwella gwasanaethau i gwsmeriaid a'r amgylchedd. Ein rôl ni yw dwyn cwmnïau i gyfrif a sicrhau bod y ddarpariaeth yn amserol ac yn dryloyw ac yn cyflawni canlyniadau amgylcheddol go iawn.
- Byddwn yn parhau i ganolbwyntio ar weithgarwch cydymffurfio, gan gynyddu ein hasesiad cydymffurfio o ollyngiadau a ganiateir gan gwmnïau dŵr drwy ein Cynllun Gwasanaeth Rheoleiddio. Rydym wedi cynyddu adnoddau o 2025 i gefnogi'r gwaith rheoleiddio craidd hwn. Drwy wella cydymffurfedd â thrwyddedau, gallwn helpu i atal digwyddiadau llygredd o ollyngiadau a ganiateir drwy sicrhau cydymffurfedd.
- Rydym yn gweithredu asesiad perfformiad amgylcheddol newydd ar gyfer 2026-30 gyda metrigau ychwanegol i sicrhau mwy o graffu.
- Rydym yn symud at ddull sy'n seiliedig ar risg o ran sut i ymdrin â digwyddiadau, neu a ddylem ymateb iddynt ai peidio, yn seiliedig ar yr effaith bosibl ar yr amgylchedd. Mae'r newid hwn yn ein dull o weithredu yn golygu efallai na fydd ymateb ar unwaith i adroddiadau os nad oes angen ymyrraeth uniongyrchol. Yn hytrach, gellir mynd i'r afael â nhw drwy waith rheoleiddio, gorfodi neu atal llygredd arferol, sy'n ein galluogi i ymateb yn well i ddigwyddiadau pan fo angen ein hymyrraeth i amddiffyn yr amgylchedd. Bydd unrhyw benderfyniadau ynghylch sut rydym yn ymateb i adroddiad am ddigwyddiad bob amser yn cael eu llywio gan risg a gwybodaeth sy'n ymwneud â'r amgylchedd.
- Rydym yn gweithio gyda phartneriaid, gan gynnwys Ofwat, i sbarduno gwelliannau ym mherfformiad cwmnïau dŵr, gan gynnwys lleihau digwyddiadau llygredd.
- Rydym yn gwella sut rydym yn casglu ein data drwy ein gwaith platfform cwsmeriaid a'n strategaeth TG ar gyfer 2030.
- Rydym yn asesu sut y gallwn ddatblygu offer i wneud y mwyaf o'n gallu i ddadansoddi data, gan weithio gyda rheoleiddwyr eraill i ddysgu o arfer gorau.
- Byddwn yn parhau i ddwyn cwmnïau dŵr i gyfrif i sicrhau gwelliannau o ran perfformiad ar bob lefel, o staff rheng flaen i uwch-arweinwyr. Byddwn hefyd yn hybu cydweithio ar draws y sector, gan annog cwmnïau i rannu arferion gorau sy'n darparu buddion amgylcheddol.

DIWEDD